
THE WORLD OF SHABBAT: קדושת זמן

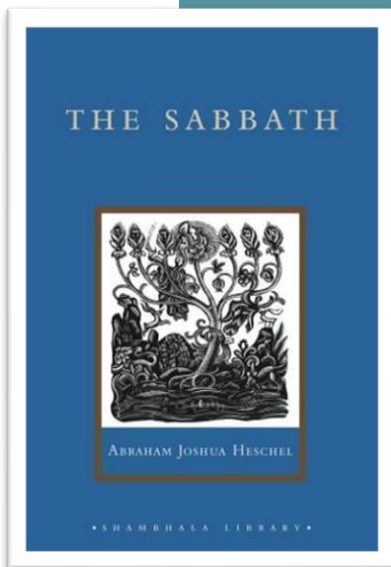
OCTOBER 2, 2022
YU TORAH MITZION KOLLEL
פי האזינו תשפ"ב

שבת קיח.:- (1)

א"ר יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר⁵ אז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ והאכלתיך

נחלת יעקב אביך וגו' לא כאברהם שכתוב בו¹ קום התהלך בארץ לארכה וגו' ולא כיצחק שכתוב בו² כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל אלא כיעקב שכתוב בו³ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ר"נ בר

(2) A PALACE IN TIME

Judaism is a *religion of time* aiming at the *sanctification of time*. Unlike the space-minded man to whom time is unvaried, iterative, homogeneous, to whom all hours are alike, qualityless, empty shells, the Bible senses the diversified character of time. There are no two hours alike. Every hour is unique and the only one given at the moment, exclusive and endlessly precious.

Judaism teaches us to be attached to *holiness in time*, to be attached to sacred events, to learn how to consecrate sanctuaries that emerge from the magnificent stream of a year. The Sabbaths are our great cathedrals; and our Holy of Holies is a shrine that neither the Romans nor the Germans were able to burn; a shrine that even apostasy cannot easily

obliterate: the Day of Atonement. According to the ancient rabbis, it is not the observance of the Day of Atonement, but the Day itself, the "essence of the Day," which, with man's repentance, atones for the sins of man.⁶

Jewish ritual may be characterized as the art of significant forms in time, as *architecture of time*. Most of its observances—the Sabbath, the New Moon, the festivals, the Sabbatical and the Jubilee year—depend on a certain hour of the day or season of the year. It is, for example, the evening, morning, or afternoon that brings with it the call to prayer. The main themes of faith lie in the realm of time. We remember the day of the exodus from Egypt, the day when Israel stood at Sinai; and our Messianic hope is the expectation of a day, of the end of days.

In a well-composed work of art an idea of outstanding importance is not introduced haphazardly, but, like a king at an official ceremony, it is presented at a moment and in a way that will bring to light its authority and leadership. In the Bible, words are employed with exquisite care, particularly those which, like pillars of fire, lead the way in the far-flung system of the biblical world of meaning.

One of the most distinguished words in the Bible is the word *qadosh*, holy; a word which more than any other is representative of the mystery and majesty of the divine. Now what was the first holy

object in the history of the world? Was it a mountain? Was it an altar?

It is, indeed, a unique occasion at which the distinguished word *qadosh* is used for the first time: in the Book of Genesis at the end of the story of creation. How extremely significant is the fact that it is applied to time: "And God blessed the seventh day and made it *holy*."⁷ There is no reference in the record of creation to any object in space that would be endowed with the quality of holiness.

This is a radical departure from accustomed religious thinking. The mythical mind would expect that, after heaven and earth have been established, God would create a holy place—a holy mountain or a holy spring—whereupon a sanctuary is to be established. Yet it seems as if to the Bible it is *holiness in time*, the Sabbath, which comes first.

When history began, there was only one holiness in the world, holiness in time. When at Sinai the word of God was about to be voiced, a call for holiness in *man* was proclaimed: "Thou shalt be unto me a holy people." It was only after the people had succumbed to the temptation of worshipping a thing, a golden calf, that the erection of a Tabernacle, of holiness in *space*, was commanded.⁸ The sanctity of time came first, the sanctity of man came second, and the sanctity of space last. Time was hallowed by God; space, the Tabernacle, was consecrated by Moses.⁹

(3) קדושת אביב

אופי הקדושה

בפרק העוסק בקדושת ארץ ישראל נידונו אופייה היסודי של הקדושה ומקורה. רבנו הביא את השאלה המפורסמת האם יש לראות את מקור הקדושה בשמים ממעל, כמעשה ידי הקב"ה, או שמקורה מצוי דווקא בארץ מתחת. האם הקדושה היא עובדה רוחנית המבטאת נוכחות אלוהית, או שמא בני אדם קרוצי חומר הם היוצרים אותה במעשיהם. באופן כללי, בעלי הסוד נטו לראות את מקור הקדושה בקב"ה, בעוד מרן הגרי"ד ובעלי הלכה אחרים נטו לראות את הקדושה כיצירה אנושית. לפום ריהטא, שאלה זו נוגעת לא רק למהות הקדושה ולתוכנה, אלא משפיעה היא גם על מעמד בני האדם בעולמנו. ככל שאנו רואים את הקדושה כיצירה אנושית הרי שאנו מגדילים ומאיררים את תפקיד האדם ואת מעמדו בעולם. מאידך, אם הקדושה מקורה במעשיו של בורא העולם, הרי שאנו ממעטים את דמות היצור ומפחיתים את מעמדו. אם הקדושה נוצרת בידי אדם, הרי שהוא יוצר ובורא. אך אם נתפוס את הקדושה כנובעת מן הקב"ה, הרי שתפקיד האדם הוא רק למצוא אותה ולהיפגש עמה.

אולם רבנו סבר כי אף לתפיסת בעלי הסוד מדובר במשימה אקטיבית – לחשוף ולגלות את הקדושה, הגנוזה זה מכבר בעולם. בין כך ובין כך מדובר בתפקיד משמעותי ובאחריות כבדה הרוכצת על האדם. גם גילוי וחשיפה דורשים עבודה, השקעה ומאמץ מצד האדם. יתרה מזו, הם גם דורשים יצירתיות. האם רק הצייר יצירתי הוא, ולא גם המרען והחוקר, החושפים את פלאי הבריאה?

(4) ETYMOLOGICAL DICTIONARY OF BIBLICAL HEBREW (RAV HIRSCH)

זמן *designate for a purpose*

e/c: 1: preparing (Er 10:14/mz **לכל זמן ועת לכל** מזומנים **יבוא לעתים** also Gn 18:10) 2: time (Ec 3:1/sp **לכל זמן ועת לכל**)
 חפץ

DICTIONARY CATEGORIES: e/c, explanation/commentary; gv, gradational variant; dv, derivational variant; cm, cognate meaning; pc, phonetic cognates; COMMENTARIES: ae, Abraham ibn Ezra; bdb, Brown/Driver/Briggs; dh, David Hoffman; dk, David Kimchi; dm, Dast Mikra; lg, Levi ben Gershon; os, O'adyah Sfomo; mh, Mendel Hirsch; mz, Metzudat Zion; sm, Shlomo Mandelcorn; sp, Soncino Press; sy, Shlomo Yitzchaki; ty, Torah Yesharah; vg, Vilna Gaon; yj, Yonah ben Janach

(5) יחוד השבת ח"ב עמי יי

ובלשון הקודש כזו בדיוק גם ההגדרה של
 'קדושה'; "וקדשתם היום ומחר"
 (שמות יט, י) ופירש רש"י: "וקדשתם-ווימנתם,
 שיכינו עצמם היום ומחר". וכן "התקדשו
 למחר" (במדבר יא, יח) שהכוונה להזמנה;
 "הזמינו עצמכם" (רש"י שם).

ולקדושה זו משמעות נוספת והיא
 התמסרות והחלטה,
 כהאזהרה על "לא יהיה קדש" ו"לא תהיה
 קדשה" (דברים כג, יח), שלא להיות מוכן ומזומן
 למסור עצמו למעשים של היפך הקדושה
 (ע"ש ברש"י וברמב"ן). ומבואר, שמשמעות
 ה'קדש' במסגרת הקדושה היינו מיוחד ומסור
 באופן של ביטול ודביקות אל השי"ת,
 כמשמעות קידושי אשה לבעלה (בראשית ב, כד,
 ועי' קידושין ב ע"ב ובתוס' ד"ה דאסר ובר"ן נדרים ל
 ע"א ד"ה ואשה).

מכתב מאליהו ח"ב פ' בראשית (6)

זמן – קביעת מהותנו

כבר כתבנו (במאמר "זמן חרותנו", ועוד) שהחגים, וכן כל הזמנים, הם השפעות שונות שמשפיעים עלינו משמים, אשר לתחומם מגיע האדם בזמנים אלה. בימי חג הפסח האדם בא אל אותה השפעה שנקבעה בזמן זה בימי יציאת מצרים, וכו'. כן מבואר לעיל שבשית אלפי שנים שולטות אותן ההשפעות שנקבעו בימי בראשית, אלא בהבחנה אחרת.

עתה נתבונן על בחינת זמן מצד האדם; היינו איך האדם קובע את ההשפעות בתוך נפשו, כי כל רגע אינו חולף עליו, אלא מעצב את מהותו.

הרי האדם רגיל לחשוב כי כשעובר הזמן אין זה נוגע למהותו ואינו משנה בו כלום, כי מדמה שה"אני" מציאותו קבועה בפני עצמה ואינה משתנה, הזמן הוא רק עובר עליו. אבל תפיסה זו טעות היא. אמרו חז"ל (גדה ל') שהאדם קודם לידתו צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, פירוש שרואה במבט האחרית ומבחין שהכל אחד, ומהכל יוצא אך כבודו יתברך. אך משנולד הוא נכנס תחת הסתר הזמן, שחושב שרק ההווה ישנו, והעבר כבר אינו, והעתיד עדיין לא הגיע. אבל באמת אופן השגה זו משקף רק היותנו בעולם העשייה, שהוא מקום עיצוב מהותנו על ידי בחירותנו. כל רגע נחתם בחותם העשייה, כל

רגע ורגע שעובר משאיר רושמו ביצירת מהותנו, דהיינו שעל ידי תורה ומצוות נקבע ונעשה חלק ממהותנו לרוחני. וכן גם בשלילה ח"ו, כשעובר רגע באי-עשייה או בעבירה ח"ו, מטביע רושמו בעולם העשייה ונקבע חלק ממהותנו בהסתר וטומאה. אותו החלק ממהותנו שמתגלה באותו רגע נקבע לאחד משניהם – לאור או לחשך על ידי בחירתנו. וכשעובר הזמן הרי כבר נקבע בנשמתנו, ונשאר קיים ואינו בטל לעולם, אף על פי שהעבר נסתר ונשכח מעינינו, כאילו שכבר בטל.

והמשל לזה: מפת הארץ, שכל נקודה שעליה סימן לעיר, מכוסה בנייר שיש בו נקב אחד; כשנעביר את הנייר על פני המפה, נראה דרך הנקב עיר אחרי עיר, ונחשוב כאילו שבזמן שנראת עיר זו, לא נמצאת העיר הקודמת ולא הבאה; אבל הרי באמת קיימות כל הערים ביחד אלא שמכוסות הן, וכשירידו את המכסה יתגלו כולן בבת אחת. — כן הוא אצל האדם, שמגלים לו בכל רגע ורגע שבהווה נקודה אחר נקודה ממהותו, ושמוסתרת ממנו הנקודה הקודמת שכבר שייכת לעבר, אולם באמת היא קיימת בנפשו ואינה בטילה, וכשיבטלו מהאדם את הסתר הזמן לאחר מיתתו ויסירו את מכסה העוה"ז, יראה הכל בבת אחת; כל מהותו הרוחנית תתגלה על כל נקודות החושך והאור שבה כחטיבה אחת. ואז יראה שהזמן לא היה אלא הסתר, כי הכל הוא הויה אחת שנמצאת בבת אחת. זהו עולם הנצח שאין בו עבר ועתיד.

נמצא שגדר הזמן עבורנו הוא קביעת מהותנו; והיינו האפשרות או לעשות את מהותנו מציאות רוחנית הדבקה בהקב"ה, או ח"ו מציאות של הסתר, חשך ודחוי מדבקות ומרוחניות.

לכשנבא לפניו יתב"ש שהכל גלוי וידוע לפניו, צופה ומביט עד סוף כל הדורות, וכולן בסקירה אחת, נבא לפניו בכל הוייתנו כמו שהיא בבת אחת. מה מעטות תהיינה נקודות האור של תורה ומצוות לשמה, ומה רב בנו החושך! או לנו מיום הדין, או לנו מיום התוכחה! לו היינו יודעים שזמן היינו קביעת המהות, אחרת היינו מנצלים את הזמן העובר. אשרי איש שלא ישכחך ובן אדם יתאמץ בך, להדבק לרוחניות להאיר מהותו, ולקבוע הוייתו לדבקות שלמה בה' בחיי עולם הבא; אשרי הזוכה.

**אתה קדשת את יום השביעי
לשמך, תכלית מעשי שמים
וארץ, וברכתו מכל הימים
וקדשתו מכל הזמנים וכן כתוב
בתורתך ויכולו השמים והארץ**

